

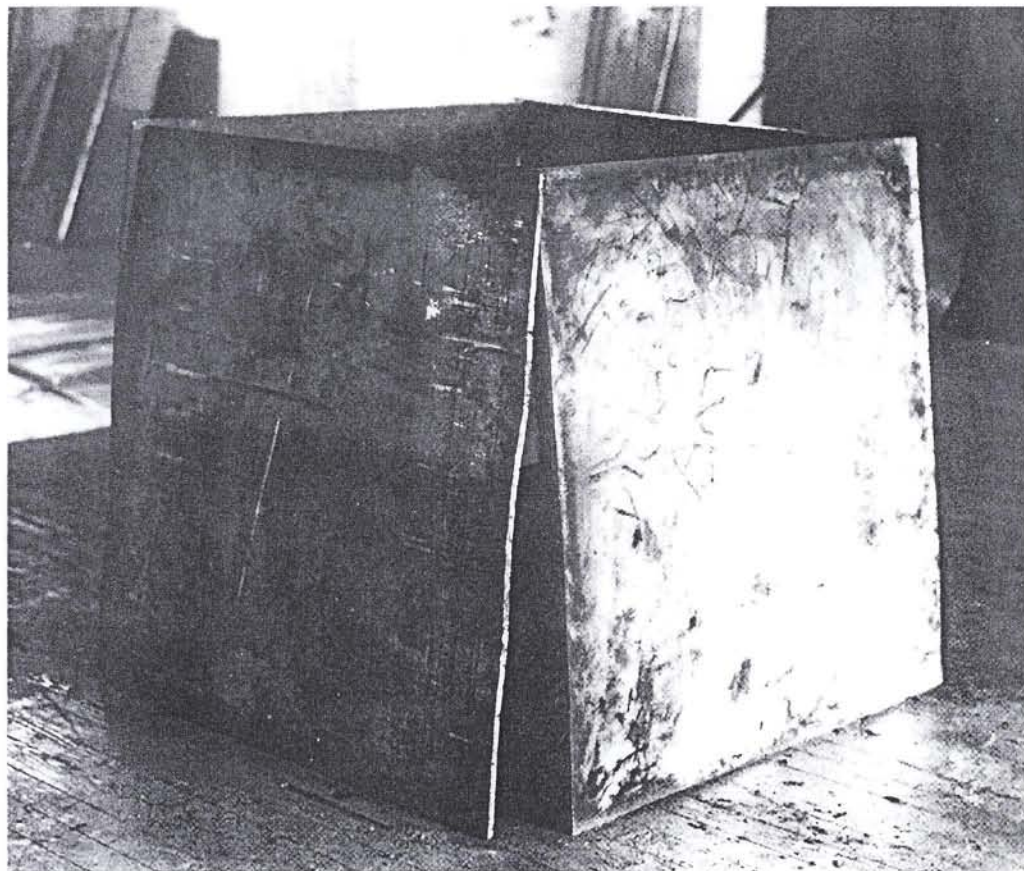
RICHARD SERRA

"PROPS", Wilhelm Lehmbruck Museum, Duisburg, 16.1 - 3.4. 1994.

SLAVKO KAČUNKO

Jedina mogućnost razumijevanja ovog djela leži u tjelesnom doživljaju situacije...Svako govorno ograničavanje ili rekonstrukcija putem analogije, odnosno svako verbaliziranje, interpretacija ili objašnjenje... izjednačavaju se s lingvističkom krivotvorinom."Slijedeći bar dvije razine ove izjave Richarda Serre, pokušat ću osvrtno na njegovu izložbu dati ne toliko kroz opisivanje vidnog, koliko kroz kontekst u kojemu su se izložena djela i sam izložbeni koncept našli - kako u opusu ovoga umjetnika, tako i u horizontu njihova značaja u aktualnom povijesno-umjetničkom trenutku. Izlažući u Europi već od 1964, ovaj je njujorski umjetnik španjolskog porijekla velikim dijelom svoj ovdašnji uspjeh ostvario u suradnji s njemačkim centrima Düsseldorfom, Bochumom, Kölnom, Kasselom i Baden-Badenom. Ovima se 1991. pridružio i grad Duisburg dodijelivši Richardu Serri nagradu za skulpturu "Wilhelm Lehmbruck", da bi u istoimenom muzeju sredinom siječnja ove godine bila otvorena i pripadajuća izložba njegovih radova. Ona se usredotočila - kako to organizatori ponosno ističu - prvi put u Europi - na istaknutu seriju radova od olova/antimona koja se prvi puta pojavila 1968/9. pod nazivom "Props" (= oslonci, podupirači). Isticanjem elementarnih tjelesnih osobina skulpture: mase, težine, materijala, stabilnosti i labilnosti, uz najveću moguću jednostavnost i jasnost, Serra je svojim "Prop pieces" definitivno raskinuo s posljednjim ostacima asocijativnog i metaforičnog i u tragu Tatlinovih radikalnih "kontra-reljefa" tretmanom i smještajem ovih olovnih kvadara i izduženih valjaka onemogućio njihovo dalje klasificiranje u "zidne" ili

"podne" objekte, do nekoliko tona teške ploče koje se ponekad tek neznatno, pod najoštrijim mogućim kutom dodiruju da bi ostvarile uzajamno zavisnu ravnotežu, jasno evociraju samu prostoriju u kojoj se nalaze, začinjući time takav dijalog skulpture s arhitekturom, koji će vremenom dosljedno prerasti u dijalog skulpture oslobođene arhitektonskih okvira sa svojom okolinom i tako izrasti u osobite "smještajno specifične" (site-specific) skulpture. U kontrastu s ravnim zidovima arhitekture, neobično postavljene/naslonjene (ponegdje kao kula od karata u visini do dva metra) teški objekti već su svojevrsni "anti-environments" koje će Serra još dosljednije i sa svim teorijskim implikacijama razviti u svojim velikim radovima na otvorenom. Danas Serra čak i svoje prve "Props"-e kritizira zbog toga što ovi još uvijek posjeduju određene "pitoreskne" kvalitete (jer ponegdje zid kao pozadina još nije potpuno isključen) koje promatrača udaljavaju od stvarnog značenja djela. U tom smislu izloženi "Props"-i ishodišna su točka i Serrine kritike minimalizma kao zadnje instance tradicionalnog načina predstavljanja odnosno još-uvijek-slikarskog viđenja skulpture. (Čini se da otuda polaze i najnoviji radovi koji Richarda Serre određuju kao teoretičara i praktičara postmoderne (autori Charles Harrison i Paul Wood)). Tako je i autorov izlazak iz ateliera u otvorene urbane prostore i u industrijska postrojenja logična posljedica njegove potrebe za gradnjem "site-specific works" koji se ne mogu doživljavati ni tumačiti kao slika koju možemo po želji premještati s jednog zida na drugi. Samoevidentnost konstruktivnih, formalnih i kontekstualnih odluka koje pri

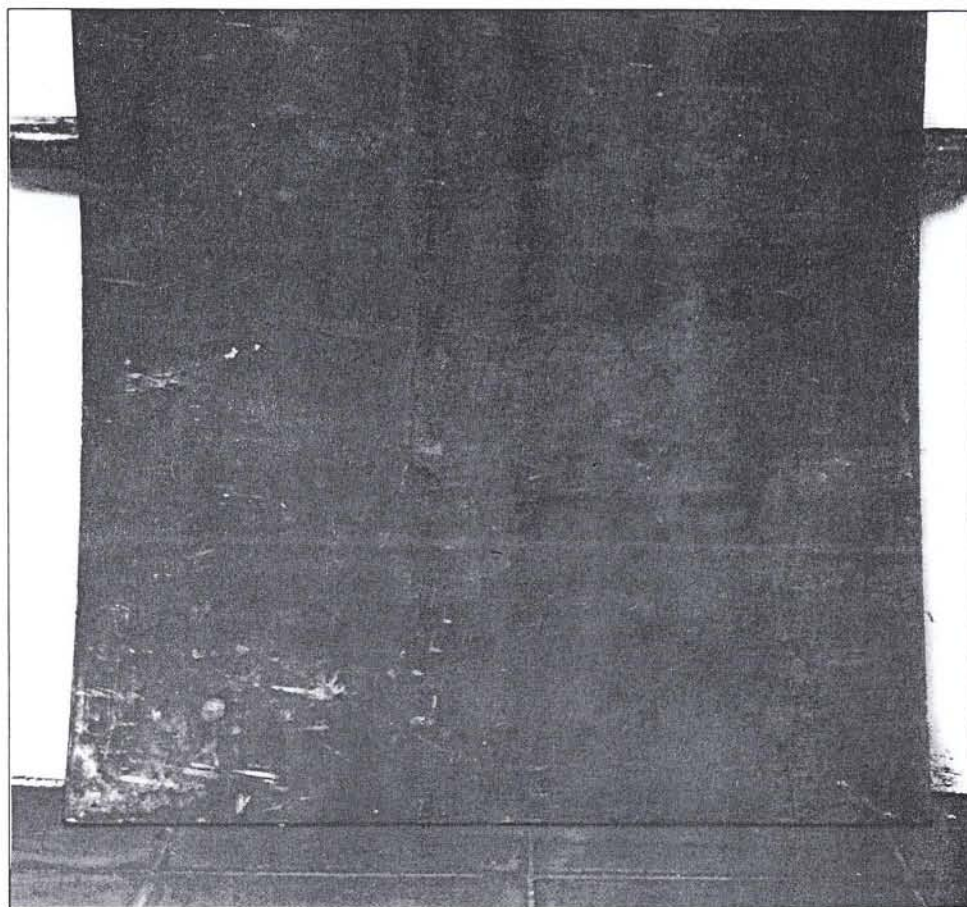

tom umjetnik donosi proizlazi iz analize specifičnog prostora i UKUSA tamošnjih ljudi. Takvi specifični radovi "nedvojbeno pokazuju VRIJEDNOSNU PROSUDBU (value judgment) onog socijalnog i političkog konteksta čiji su oni dio." (Serra) Da bismo se uvjerali u opravdanost visoke ocjene historijsko-umjetničkog značenja Serrinih u Duisburgu upravo izloženih "Props"-a, dovoljno je otići do tridesetak kilometara udaljenog Bochuma, gdje možemo na trgu pred glavnim kolodvorom doživjeti 12.5 metara visoku "Prop" - konstrukciju sastavljenu od četiri trapezoidne čelične ploče (v. sl.) Ovaj, pod nazivom "Terminal" 1977. podignut objekt bez sumnje ispunjava autorova očekivanja: unatoč svojevremeno snažnoj kampanji za njegovo uklanjanje, "Terminal" se na sreću i danas, potpuno prekriven hrdom i "ukrašen" upozoravajućim grafitima ("Atomski otpad", "Smeće") - uzdiže u formi razgol-

LJEVO Prop, 1969.

jene arhitekture u gradu koji važi za središte njemačke proizvodnje čelika. Prijelaz u post-moderno očevidan je: vjerovanje, mišljenje, ezoterijska autoreferencijalnost umjetnika i njegova ličnost uopće više nisu važni. Po riječima samog Serre, "činjenica da je tehnološki proces otkriven..." (u slučaju "Terminala", četiri ploče načinjene su u Thyssen - čeličani u Hattingenu)"... depersonalizira i demistificira idealizaciju skulptorove snage..." Za razliku od djela "modernista", koja žele ostaviti utisak kao da su samostalna u odnosu na svoju okolinu, Serrini "site-specific works" naglašavaju razliku, ali i dijalektičku povezanost dva različita jezika - jezika mjesta (site) i jezika djela (work). Na predavanju održanom 1990. na Yale University, Serra citira Bertranda Russela: "Svaki jezik ima strukturu o kojoj se ništa ne može reći tim istim jezikom." Zbog toga uvijek postoji drugi jezik, koji je opet dio nekog trećeg jezika i tako dalje. Ovaj, možda najteži logički i filozofski problem, poznat u odgovarajućoj terminologiji kao "Russelov paradoks" - Serra želi i "riješiti" na potpuno Russelovski način - odgovarajućom "teorijom tipova", koju on interpretira ne više kao beskonačno prelaženje iz "nižeg" oblika općenja (izražavanja) u "viši" (što je u suštini kvijenističko izbjegavanje traženja konačnih i konkretnih rješenja istovremeno), nego kao dijalektičku sponu (re)akcije umjetnosti i (re)akcije okoline. Djelo je doduše i dalje ovisno o kontekstu, ali ono je to prije svega (još samo) IZNUTRA, jer prema kontekstu nastaje koncept djela, koji, pak, više nije toliko podložan materijalističkoj kritici, svodivoj na teoriju odraza - nego je specifična namjera djela sada mijenjanje konteksta u kojem se ono nalazi, stvaranje "anti-environmenta". Na zidu projekcione sale s dijaprojektorom, koja čini sastavni dio koncepta izložbe Serrinih "Props"-a, možemo očitati sljedeću u autorovu izjavu: "Ako skulptura ima uopće neki potencijal, to je potencijal da radi u kontradikciji u odnosu na prostore gdje je kreirana." Svjestan da "tolerancija postoji samo za zvanično sankcionirane ideje" Serra svojim velikim javnim skulpturama uporno podsjeća da NE živimo u homogenom svijetu potrošača za koga su onda ta djela namijenjena. ("Ja znam da za skulpturu nema publike").

Ne možemo poreći da se ovdje radi o sasvim jasnoj akciji, iako nam, zbog želje za ideološkom neutralnošću, adresiranje predmeta na kojega je ova usmjerena nije dozvoljeno. Ipak, u ovoj točki vidimo da ni tzv. "l'art pour l'art" nije PUKA akcija radi akcije - na takvom pogrešnom poistovjećivanju se i temelji modernistička kritika larpurlartizma, ili riječima autora: "Uzmemo li umjetnosti njenu ne-korisnost (ne-upotrebljivost (die Nutzlosigkeit), tada činimo nešto drugo nego li umjetnost. Mene zanima skulptura koja nema niti upotrebu niti funkciju. Svaka upotreba jest zloupotreba." "Props"-i Richarda Serre, koji će do 3.04. 1994. biti izloženi u Duisburgskom "Wilhelm Lembruch Museum", pokazuju se kao ishodišna točka autorovog do danas dosljedno razvijanog post-modernog načina mišljenja i stvaranja u jasnom protustavu spram idealizma i "šamanstva" u današnjoj umjetnosti. □

Prop, 1969

SOROS HUMANITARIAN FOUNDATION

Predstavništvo za Hrvatsku
Projekt SOROS CENTAR ZA
SUVREMENU UMJETNOST - ZAGREB

objavljuje

NATJEČAJ

za dodjelu subvencija umjetnicima i institucijama iz Hrvatske na području istraživačke suvremene likovne umjetnosti namjenjenih za:

1. pripremu i tisak izložbenih kataloga i publikacija (s tekstovima na hrvatskom i engleskom jeziku)
2. monografija, knjiga i publikacija o suvremenoj umjetnosti (na hrvatskom i engleskom jeziku)
3. knjiga kao djelo umjetnika
4. za realizaciju i dokumentaciju umjetničkih događanja (nekomercijalnih djela proširenih medija)
5. za troškove pripreme izložbi (unajmljivanje opreme i transport djela)

Natječaj se ne odnosi na školarine, promociju školskih radova, istraživanja s područja povijesti umjetnosti, komercijalnu umjetnost i obrte, ni na troškove realizacije umjetničkih djela. Prijava mora sadržavati detaljan opis projekata i iscrpnu specifikaciju troškova, sve u dva primjerka.

Rok za prijave: 29.4.1994.

Prijavni formulari podižu se i šalju na:
SOROS CENTAR ZA SUVREMENU UMJETNOST - ZAGREB
Katarinin trg 5, 41000 ZAGREB
Kontakt: Darko Šimičić,
koordinatore programa
041/ 432-786
041/ 429-061